

TÜRK MÜZİK KÜLTÜRÜNDE PROFESYONELLEŞME/ MESLEKLEŞME SÜRECİ ÜZERİNE İLİŞKİN BİR ARŞİV ÇALIŞMASI

Prof. Dr. Ahmet FEYZİ

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Müzik ve Güzel Sanatlar Eğitim Fakültesi

Özet: Tarihin her safhasında mûsikî sanatı ve ilmi, toplumun her kesimi tarafından fazlasıyla değer görmüş fakat toplum nezdinde bu ilim ve sanat dalının meslek olarak kabul edilme süreci modern zamanlara kadar uzamıştır. Oysaki tarihin her döneminde bu ilimle gerek teorik gerekse icra anlamında meşgul olan kişiler, dönemin yönetim erki ve ileri gelenleri tarafından maddi ve manevi olarak destek görmüştür. Hatta Türk müzik kültüründe birçok önemli mûsikîşinas üst düzey bürokrasinin en yakınında bulunmuş ve bu zümrenin maddi-manevi lütfuna mazhar olmuştur. Bu maddi-manevi hediyeleştirme veya ödemeler çoğu zaman sistematik hale getirilmemiş ve belli düzen içerisinde yürütülmemiş olsa da kendi iç tutarlılığını zaman içerisinde oluşturmuş, süreç içerisinde mûsikîyi yazmak ve icra etmek fiiliyatlarının meslekleşmesinde önemli bir itici güç olmuştur. Nitekim bürokratik zümre ve ekâbir tarafından yapılan maddi-manevi bu lütuflar Osmanlı arşivlerine de yansımıştır.

Bu araştırmada musıkışinaslığın meslekleşme sürecine dair geçirilen tarihsel süreç, etken uygulamalar çerçevesinde kısaca açıklanmış ve bu süreci belgeleyen arşiv vesikalarından bazı örnekler verilmeye çalışılmıştır. İlgili arşiv vesikaları ışığında patronajdan başlayıp meslekleşmeye kadar uzanan bu süreç ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Elde edilen arşiv belgelerinden de anlaşılacağı üzere diğer birçok müzik kültüründe olduğu gibi Türk müzik kültüründe de yazılı kural ve kaidelere dayanmasa da profesyonelleşme sürecinin temayül ve uygulama olarak yaşandığı,

19. yüzyıl sonrasında bu sürecin daha da sistematik hale gelerek 20. yüzyıldaki okullaşma ile nihayete erdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Meslekleşme, Profesyonelleşme, Kurumsallaşma, Arşiv belgeleri

Abstract: At every stage of history, the art and science of music have been highly valued by all segments of society, but the process of accepting this branch of science and art as a profession in the eyes of society has extended until modern times. However, in every period of history, people who were engaged in this science both theoretically and in practice were supported materially and morally by the administrative power and notables of the period. In fact, many important musicians in Turkish music culture were in close proximity to the high-level bureaucracy and were granted the material and moral favor of this group. Although these material and moral gifts or payments were not systematized and carried out in a certain order most of the time, they formed their own internal consistency over time and became an important driving force in the professionalization of the acts of writing and performing music in the process. These material and moral blessings made by the bureaucratic group and the elite were also reflected in the Ottoman archives.

In this research, the historical process of the professionalization of music industry has been briefly explained within the framework of effective practices and some examples from archive documents documenting this process have been tried to be given. In the light of relevant archive documents, this process, starting from patronage and extending to professionalization, has been tried to be revealed.

As can be understood from the archive documents obtained, it is understood that in Turkish music culture, as in many other musical cultures, the professionalization process was experienced as a tendency and practice, even though it was not based on written rules and regulations, and that this process became more systematic after the 19th century and ended with schooling in the 20th century.

Keywords: Vocationalization, Professionalization, Institutionalization, Archive documents

GİRİŞ

Meslekleşme ve Profesyonelleşme

Meslekleşme ve profesyonelleşme sürecinin hangi kıstaslar sağlanarak geliştiği ve ilerlediği konusu tarih içerisinde birçok kez ele alınmıştır. Fakat bu ele alışı biçimleri genellikle farklı bakış açılarını temel aldığından, profesyonelleşme ve meslekleşme olgularının var olduğunu ortaya koyabilen net bir kıstaslar dizini çıkarmak pekte mümkün olmamaktadır. “1950’lerde bazı sosyologlar, mesleklerin toplumsal düzeni korumaya sağladıkları katkı anlamındaki işlevsel önemine vurgu yapmışlardır. Meslekleri özellikler yaklaşımı ile inceleyen bu sosyologlar, bir işin meslek sayılabilmesi için taşıması gereken özerklik, özgecilik, uzmanlık bilgisi, sorumluluk, toplumda söz sahibi olma, kültür gibi bir dizi özelliklere sahip olup/olmama durumuna göre değerlendirmeler yapmışlardır. Taşınması gereken özellikler ile ilgili olarak çoğunlukla -meslek olarak geniş kabul gören-tıp ve hukuk alanları referans alınmıştır (Greenwood, 1957; Whitty, 2000; Robson, 2006’dan Akt: Hoşgörür, 2017, s. 5). Bu referans meslekler toplumun birçok kesimi için meslek algısı açısından olağan olsa da toplumsal ihtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda farklı kriter dizilerinin gerekliliği de ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine de genel anlamda bahsi geçen meslekler kriter olarak ele alınmıştır. Ancak, “farklı iş guruplarının doğaları arasındaki farklılıklar üzerinde ya da örgütlerin yapısı, sosyal kabul gören durumlar ve insanların anlayışlarında zaman içerisinde ortaya çıkan değişimlerin üzerinde yeteri kadar durulmamıştır” (Robson, 2006’dan Akt: Hoşgörür, 2017, s. 5). “Birçok yazar yerleşik meslekleri basitçe inceleyip bunların profesyonel statülerinin izahını belli karakteristik özellikleri ile yaptıklarından, ayırıcı özellik modelleri teorik olmaktan uzak ve totolojik (eşsöz şeklinde) görülmektedir” (Herdman, 2012, s. 4). Yine de ortaya çıkan bu farklı özellikler toplumsal alanda geniş kabul görmekte ve meslek sahibi veya profesyonel olarak nitelendirmekte bu ayırd edici kriterler de esas alınmaktadır.

Konunun daha net anlaşılması adına meslekleşme ve profesyonellik hakkında ortaya konan kıstaslardan bazılarını ele almak faydalı olacaktır. Genel olarak uğraşları meslek statüsüne taşıyan ve profesyonelleşme sürecini etkileyen bu kıstaslar Wilensky tarafından, “uğraşın tam zamanlı bir iş haline gelmesi, mesleki bilginin üyelere kazandırıldığı eğitim ve içselleştirmek için sürenin olması, meslek teşkilatlarının kurulması, meslek

alanının diploma ve yetkilendirme gibi araçlarla sınırlandırılması ve mesleki uygulamalar için etik kodların oluşturulması” şeklinde verilmiştir (1964, s. 137). Barber’a göre ise profesyonel davranış dört asıl özelliğinin koşulları içerisinde tanımlanabilir. Bunlar “yüksek derecede genelleştirilmiş ve sistematize edilmiş bilgi, her şeyden önce bireysel çıkarlardan ziyade toplum çıkarlarına yönelme, kendi kendine davranışlarını kontrol edebilme eğilimi, bir bedellendirme sisteminin varlığıdır” (1963, s. 672). Flexner’a göre ise; “Bireysel sorumluluğun olması, bilgi bütünü temelinde öğrenilmiş olması, kuramsal bilginin yeniden üretilebilir olması, eğitimsel bir disiplin doğrultusunda tekniklerin öğretilmesi, örgütlenmesinin çok iyi yapılmış olması, alturizm (özgecilik) yoluyla üyelerin birbirlerine yardım etmeye eğilimli ve toplum yararına çalışmaya istekli olması” profesyonelliğin değerlendirilmesinde temel alınan belli başlı altı kıstastır (2001, s. 156-157).

Greenwood ise; yapmış olduğu araştırmada bir uzmanlık alanının ayırt edici temel özelliklerini beş ana başlık altında toplamaktadır. “Sistematik kuramsal bilgi, mesleki yetkinlik, topluma uygunluk, ahlaki kodlar ve kültür” bu beş temel özelliktir (1957, s. 45). Yukarıda verilen bu kıstaslar içerisinde bir genelleme yapıldığında ortak bazılarının ortak olduğu ve bazılarının da bunlara ek olarak sunulduğu görülmektedir. Bu sınıflama sonrasında oluşan genel kıstaslar dizini şu şekildedir.

- Genelleştirilmiş ve sistematize edilmiş bilgi temelinde inşa edilmiş olması ve bu bilginin üyelere kazandırılması ve içselleştirilmesinin sağlanması,
- Meslek teşkilatlarının kurulması ve bu teşkilatın kendi iç düzen ve hiyerarşisinin bulunması,
- Mesleki uygulamalar için ahlaki kodların oluşturulması ve bu ahlaki düzen içerisinde iş kolunun yürütülmesi, □ Bir bedellendirme sisteminin bulunması, □ Tam zamanlı bir iş haline gelmesi.

Bahsi geçen bu kriterler genel meslekleşme ve profesyonelleşme açısından genel bir çerçeve ortaya koymaktadır. bu kavramlar açısından daha da özelleştirilmeye gidildiğinde ise ilgili meslek gurubunun detay özellikleri ortaya çıkmakta ve alana özgü daha spesifik meslekleşme ve profesyonelleşme gereklilikleri ortaya konulabilmektedir. Her ne olursa olsun meslek kavramının zamanla Freidson’a göre; “bir toplumsal statüyü,

bir toplumsal kategoriye ifade etmeye başlaması” ve toplum içerisinde bir kimliklendirme aracı olarak kullanılması, meslekleşme konusunu daha da önemli hale getirecek ve muhtemeldir ki yukarıda verilen kıstaslar büyük ölçüde değişime uğrayacaktır (1986, s. 25).

Türk müzik kültüründe meslekleşme ve profesyonelleşme ve arşiv vesikalarına yansımaları

Türk müzik kültüründe meslekleşme veya profesyonelleşme süreci, tam olarak, bilinçli ve sistematik dayalı bir şekilde olmasa da tarih içerisinde kendi yörüngesi içerisinde irticali olarak gelişmiştir. Daha açık bir ifadeyle Osmanlı sarayının temayül olarak benimsediği uygulamalar ve oluşturduğu kurumsal/yarı kurumsal yapılar öncülüğünde musikişinaslık mesleği toplumsal açıdan zaman içerisinde kabul görmüş ve teşkilatı olarak gitgide somutlaşmaya başlamıştır. Öncelikli olarak Osmanlı sarayına bağlı ve icra ile ilgili birimlerin ortaya çıkışı belirginleşmiş daha sonrasında ise süreç, sivil hayatta okullaşma olgusunun oluşumu ile devam etmiştir. Dolayısıyla meslekleşme, kurumsallaşma ve profesyonelleşme sürecindeki bölümlene genellikle Osmanlı müzik kurumları üzerinden okunmalıdır ki bu kurumsal/yarı kurumsal yapılar içerisindeki temayüller ve uygulamalar asıl itibarıyla meslekler sosyolojisinin de kabul ettiği profesyonelleşme şartlarının alt yapısını oluşturmuştur. Bu bölümlene çerçevesinde ise osmanlı’nın mûsikî kurumları yani sırasıyla Mehterane-i Humâyun, Enderun Mektebi ve Musika-i Humâyun’daki uygulamaları inceleme altına almak kurumsallaşma sürecindeki gelişmeyi yeterince ortaya çıkaracaktır.

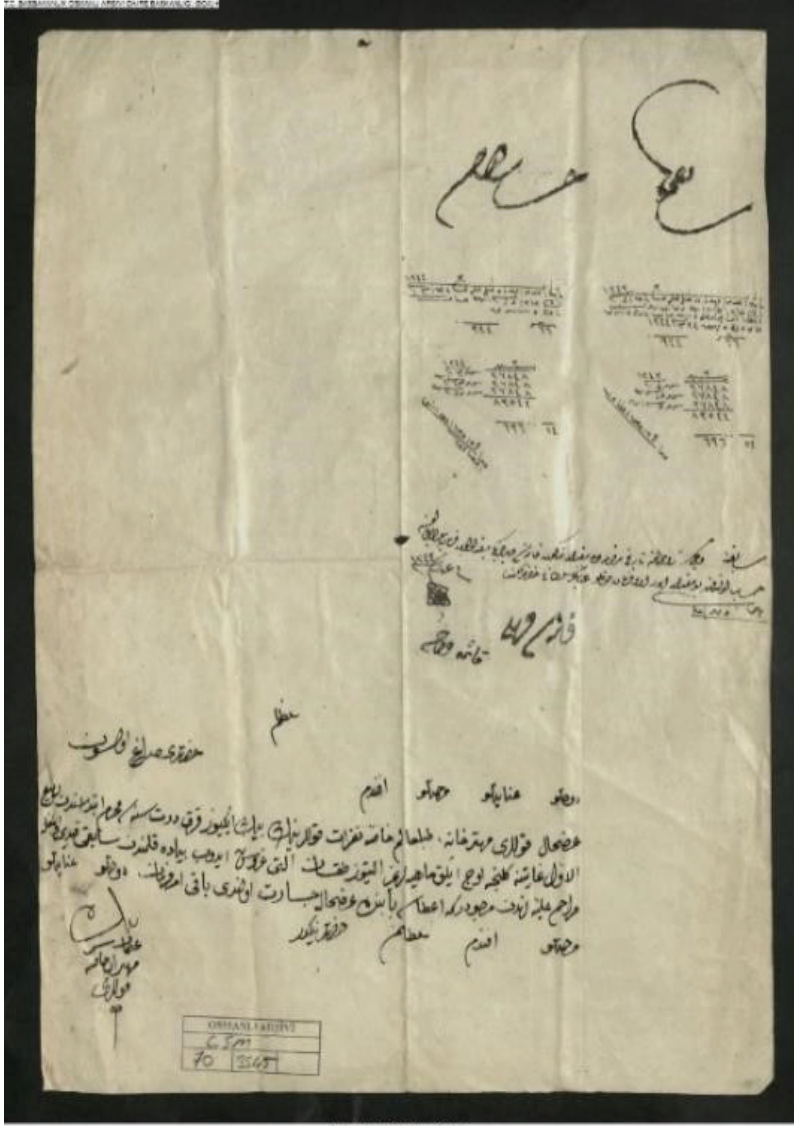
Bu açıdan bakıldığında Osmanlı arşiv vesikaları çok zengin bir kaynak olarak önümüzde durmaktadır. Kurumlar içerisinde yapılan uygulamalar, bu uygulamalarda etkin olan kişiler, ödemeler, tayinler, yata ve dikey geçişler ve daha birçok olay ve olguyla ilgili arşiv vesikası bulunması ve bu vesikaların günümüze kadar gelmesi, bu çalışmada incelenen meslekleşme ve profesyonelleşme olgularını da rahatça belgelemektedir.

Mehterhane ve Çalıcı Mehterler

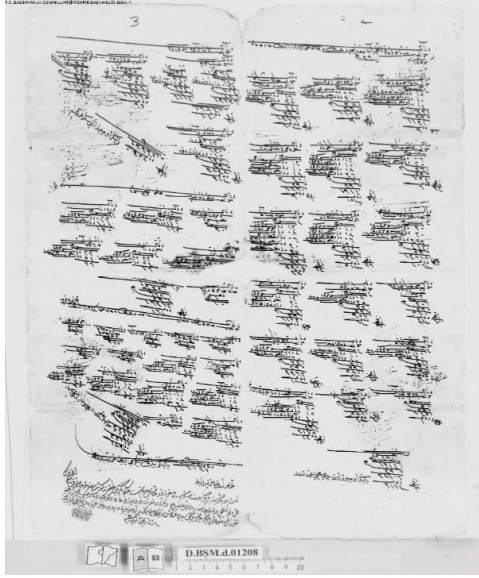
Saray bünyesinde kurulan ve musikişinaslık mesleğinin resmi statü olarak ilk defa yönetim erki tarafından tanındığı kurumsal yapı Mehterhâne-i Humâyun’dur. Bu kurum, kökleri Selçukluya kadar uzanan ve devletin törenteshrifatlarını üstlenen, aynı zamanda halk ile saray arasındaki kültürel bağı da müzikal olarak sağlamlaştıran topluluğu da

barındıran teşkilat yapısıdır. Bu nedenledir ki çalıcı mehterler Türk müzik tarihinde ilk defa devlet güvencesi altında, tam zamanlı ve özlük haklarına sahip olarak Mehterhâne-i Hümayunda görev almıştır. Çalıcı mehterlik mesleği bu sayede saray tarafından profesyonel bir meslek olarak kabul görmüş ve saray çatısı altında görev yapan bu mûsikîşinaslar tıpkı diğer askeri personel gibi özlük haklarının tümünden yararlanmıştır.

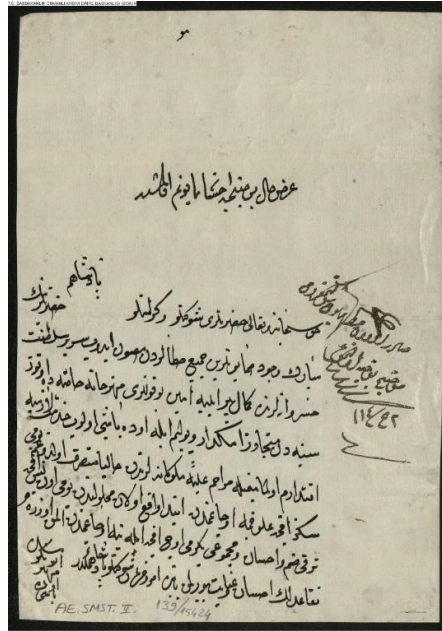
Profesyonellik kriterlerinin birçoğu bu kurumda işlerlik kazanmıştır (Feyzi 2019). Elbette ki bu süreç doğrudan olmasa da zaman içerisinde Osmanlı saray yazışmalarına da yansımıştır. Nitekim saraya ait resmi vesikalar içerisinde bu yönlü bilgi barındıran yüzlercesine rastlamak mümkündür. Bu arşiv vesikaları içerik bakımından genellikle maaş ödemesi, tayinat, yatay ve dikey ilerleme/yer değiştirme, ödül ve ceza gibi konuları içermektedir ki bu konular kurumsallaşma ve meslekleşme sürecini doğrudan doğruya etkilemektedir. Nitekim çalıcı mehterler özelinde verilen özlük hakların tanınması ve ilgili kişilere bu hakların teslim edilmesine dair arşiv vesikası örnekleri ise şu şekildedir:

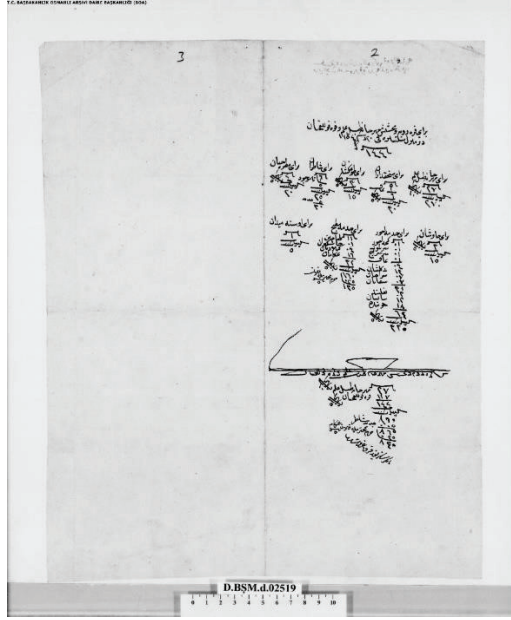
Belge 1: Hassa mehteran tabl-ı alem neferatının üç aylık maaşlarının verilmesi

Belge 2: Karakullukçu, Hademe-i ahur-ı sadr-ı alı, Levendat ve Mehteran-ı tabl-ı alem cemaatlerinin mevaciblerini gösterir defter

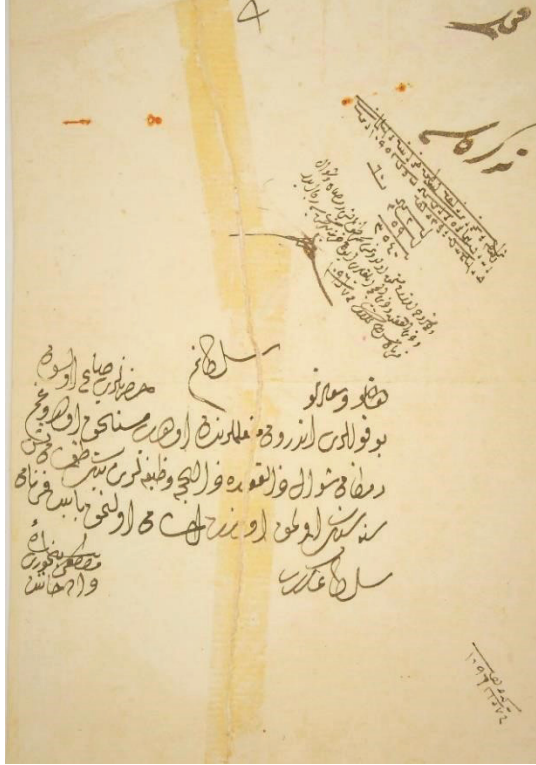
Belge 3: Tekaiüdlük istidasında bulunan mehter onbaşısı Ebubekir'in arzuhali üzerine hatt-ı hümayun.

*Belge 4: Silistre'den Bender'e giden karakullukçuyan ve mehterhaneyi
tabl-ı alem'e verilen bahşış ve kara rubayı gösterir defter.*

Osmanlı sarayına bağlı olarak hizmet veren ve genellikle saray içi mûsikî faaliyetlerinin odak noktasında olan diğer bir yarı kurumsal yapı Enderun Mektebi'dir. Bir nevi özel okul niteliği taşıyan Enderûn Mektebi Mehterhane kadar olmasa da mûsikişinaslık mesleğinin icra edildiği yarı kurumsal yapılar içerisinde yer almaktadır. Enderun Mektebi içerisinde verilen müzikal eğitim Türk müzik kültürü açısından kurumsallaşma anlamında önem arz etmektedir. Bu mektep her ne kadar siyasi anlamda devletin ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirmekle mükellef bir kurumsal yapı olsa da Enderun'a alınan gençlerin gerek müzikal eğitime tabi tutulması gerekse Enderun içerisindeki meşklerde görevlendirilen yarı zamanlı mûsikişinaslar için yapılan ödemeler ve verilen tayinatlar önemli birer uygulama niteliği taşımaktadır (Akkutay 1984). Özellikle XVIII. yüzyıl başlarına kadar dışarıdan görevlendirilen mûsikişinaslar için yapılan ödemeler ve ayrılan tayinatlar arşiv vesikaları içerisinde dikkat çekicidir. Çünkü dönem itibariyle yarı veya tam zamanlı musikişinaslık mesleğinin ücrete bağlı olarak yapılabildiği kurumsal yapıların başında Enderun mektebi gelmektedir. Mehterhanede görev alan çalıcı mehterler kadar olmasa da Enderun mektebinde saray eşrafının müzikal eğitimi ve diğer

müzikal faaliyetlerini yürüten bu kişiler, nihayetinde bir takım ödemeler ve sosyal haklardan faydalanmış hatta tayin ve atama yoluyla saray içerisinde önemli görevlere kadar yükselmişlerdir. Dolayısıyla kurumsallaşma ve meslekleşme/profesyonelleşme sürecinde önemli bir noktada yer almışlardır. Enderun mektebinde gerek eğitim gerekse icra faaliyetleri kapsamında görevlendirilen kişilere yapılan ödemeler ve tanınan diğer haklar ile ilgili arşiv vesikası örnekleri şu şekildedir:

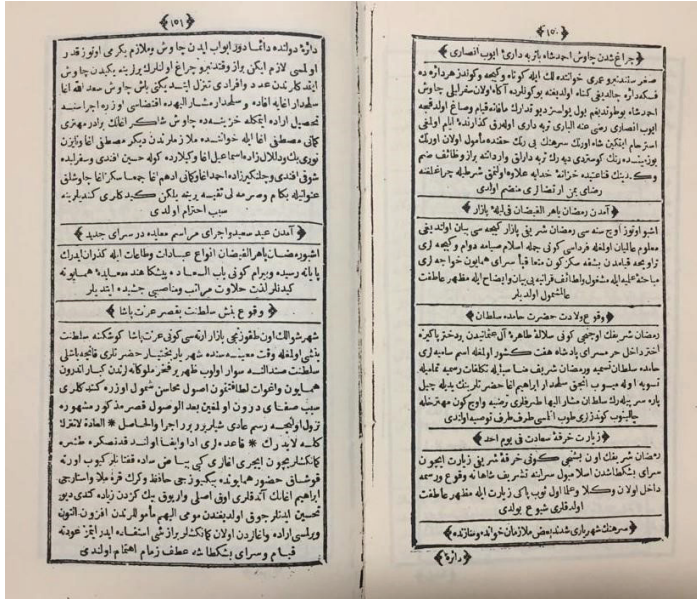

Belge 5: Enderun-ı Hümayun muallimlerinden Buhurizade Mustafa Efendi'nin 1095 senesi Ramazan, Şevval, Zilkade ve Zilhicce mevacibinin ödenmesi.

Enderun mektebindeki müzikal faaliyetler XVIII. yüzyıl ortalarına kadar genellikle dışardan görevlendirilen mûsikişinaslar tarafından yürütülmüşse de yüzyıl ortalarından sonra daimi görevlendirme anlayışı benimsenmeye başlamıştır. Yapı içerisine daimi görevliler alınmış ve bu görevliler zaman içerisinde yaptıkları işteki maharetleri ve kişisel özellikleri de dikkate alınarak bazı özlük haklarından faydalanmaya başlamıştır. Enderun'daki

daimi mûsikişinas görevlendirmeleri de bu dönem itibariyle yapılmaya başlamıştır. Kapalı bir yapı olması nedeniyle Enderun içerisindeki olaylar, olgular ve konularla ilgili her ne kadar arşiv belgesi çok fazla bulunmasa da dönemin diğer önemli yazılı kaynakları bu görevlendirmelere ilişkin bilgiler barındırmaktadır. Bu yazılı kaynaklardan en önemlisi Letaif-i Enderun adlı eserdir ki bu eser içerisinde Enderun içerisindeki profesyonelleşme adına var olan hareketlilik net bir şekilde görülebilmektedir. Bazı örnek olayların aktarımı şu şekildedir:

Kurumsallaşma, meslekleşme ve profesyonelleşme çerçevesinde Türk müziği kültüründe en fazla ele alınması gereken kurum belki de Musika-i Hûmayun'dur. Bunun nedeni; Türk müzik kültüründe kurumsal işleyişin tam olarak Mûsik-i Hûmayun da görülmeye başlamasıdır. Osmanlı sarayının mehterhane yerine teşkil ettirdiği bu kurum, tam zamanlı çalışma, sabit ücretlendirme, yatay dikey ilerleme, nizamnamelere bağlılık, hizmet içi eğitim ve diğer özlük hakları açısından farklılaşmakta ve tabiri caizse Türk müzik kültürünün kurumsallaşmasındaki büyük rol bu kurum tarafından üstlenilmektedir. Nitekim kurum açılışı sonrasında günümüze kadar gelene süreçteki ilerleme ve değişimlerin temel noktasında bu kurumsal yapı bulunmaktadır.

Belge 6: Enderundaki bazı musikişinaslara çavuşluk rütbesi verilmesi

﴿ ۱۷۸ ﴾

﴿ چراغ شدن دلبند اغاسی طاشی زاده مصطفی اغا ﴾

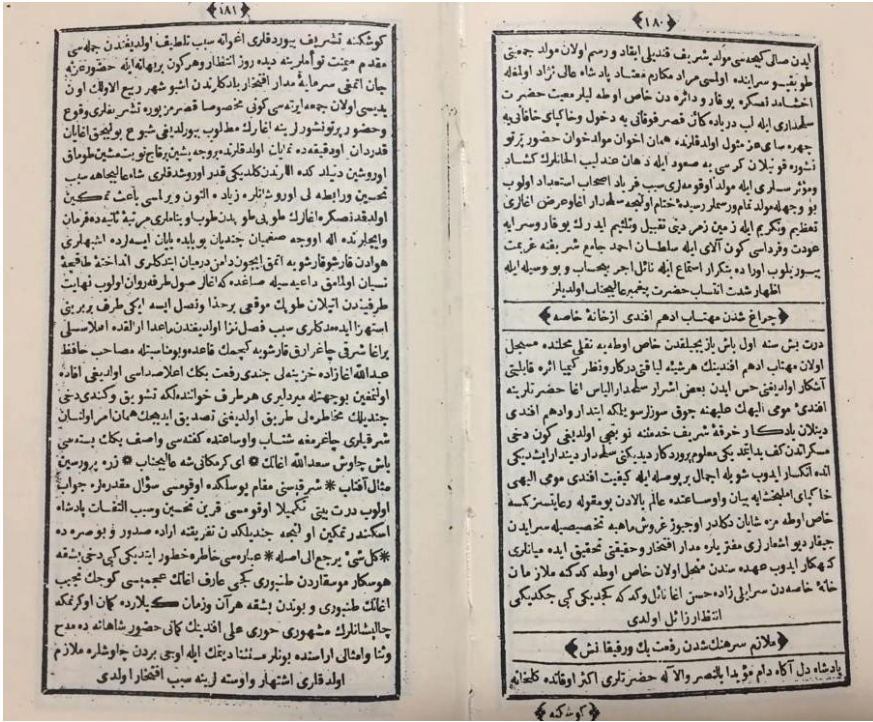
یگر می بش تاریخته کیلاردن خاص اوطه به نعل ایله سرافراز و اوراده
 بولی ایله دلبند اغا اغی مسندی احرار ایدن طاشی زاده هزارقند مصطفی
 اغا میدان معارفه بکشا و مصور لکده بهشتا اولغله هراستاد بهر زاده
 نه سادیدینی شیلره لایعین رأت و لایذن سمعت دیدکلری مقازن
 صحت اینده بودرجه ده اولان شهرت انشهره آفة قیاندن برکیفت
 اوادیندن کوزلینه نظراصابت ایدوب بردخی اویله شی یاغنه
 قدرت قالدیندن بشقه کوندن کونه بودرجه ده اولان ضهف بصر
 جمع املدن صرف نظرایندیردکی آشکارو بویله علیل اولدینی معلوم
 شهریار کردون و قار اولیچق مقربان حضرت کلمه طیبه اعانه سوله
 ج اغلغنه همت ایدوب بوکونلرده محلول دوشن برتوایت ایله دیده لری
 روشن و ظلام ایل برویله ذیل اولان کوکلی بنه شن اوادقده دلبند
 اغا اغنه انختر اغا اغی راسخ افندی صاعد و اومندک خیر و شری ذاته
 عائد اولوب انختر اغا اغنه بشکیر اغاسی عبد الرحمن اغا نائل و بشکیر
 اغا اغنه ده گوشه بشکیر اغاسی تودک ابراهیم اغا قابل و ناقابل اولدینی
 حالده کیمه لر حائل اولوب منحل اولان گوشه بشکیر اغا اغی
 ایله کای احمد افندی مباحات و آجق قلان خاص اوطه کردی ایله
 ملازم خاص اوطه لیلردن سولی محمود اغا ناره حیات بولدینی چکدیک
 زحمت مکافات کبی اولدی

﴿ توجه مسند سر مؤذن بصره نك شهر یاری شاكر اغا ﴾

سکز سنه دنبروم مؤذن باشلیق مسندی کندویه مقدر و اوقات خیمه ده
 التفات شه دورانه نائل اولیق بهسر اولان جوص امین اغا نك خاص
 اوطه جم بولی بنش بشکیر اغا اغی راده سنه رسیده و بوندی بویله مؤذن
 باشلیق اول رتبه لر ایله جمع اولیه جنی اذان پرده سوله گوشه کشیده
 اولدیندن جوصک کوز بنه اوغو کیردیک خفی و جلی حادث و بونک
 اوزر بنه تلاشی زیاده اولسیچون خواننده چارشلردن خزینه ده شاكر
 اغا به و عدیوزلنه باعث اولوب انجیق بیچاره ما بین مؤذنلری نعلشی
 ایدکلر بنه چاره بوله بوب اکثر حضوره ما یوتیه قات کتور ایلک

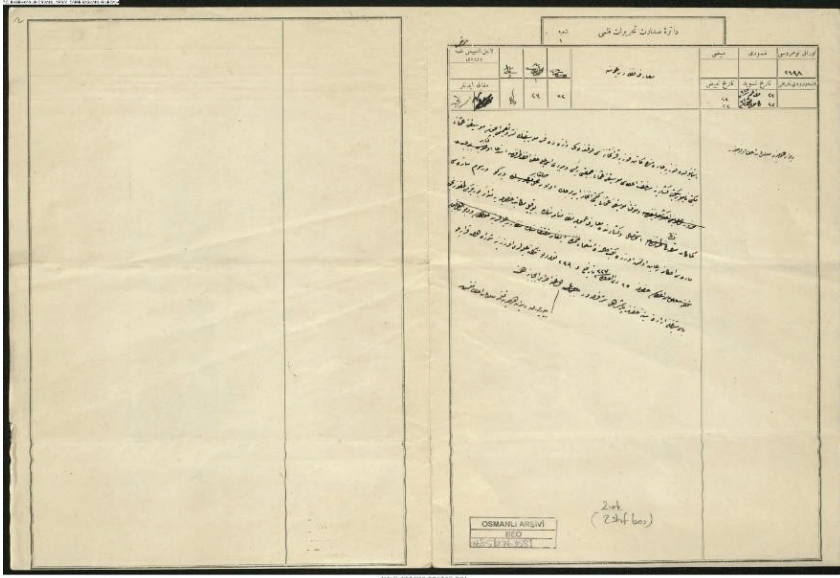
﴿ دایمچیلر ﴾

Belge 7: Şakir Ağa'ya başmüezzinlik rütbesi verilmesi

Belge 8: Binicilikten şarkıcılığa tayin edilen Rifat Bey

Musika-i Humâyun'un iyiden iyiye kurumsal nitelik kazanması ve toplumsal anlamda bütün sanat dallarının yanı sıra mûsikî uğraşının bir meslek olarak görülmeye başlamasıyla Türk müzik tarihinde okullaşmaya dair kurumsal adımlara atılmaya başlamıştır. Bu adımların en önemlilerinden birisi sanayi-i nefise mektebinin kurulmasına dair ön hazırlık çalışmalarıdır. Türk tarihinin ilk resmi sanat mektebi olan sanayi-i nefise kuruluş aşamasında her ne kadar sadece diğer sanat dallarının eğitime yönelik olarak tasarlanmışsa da ilerleyen süreç içerisinde mûsikî sınıfı da eklenerek yoluna devam etmiştir.

Belge 10: Musiki-i Osmani Mektebinin kuruluşu

Bu dönem sonrası daha da belirginleşen okullaşma olgusu ise burada kısa ele alınamayacak derecede geniş bir konudur. Sanay-i Nefise'nin açılması ile birlikte başlayan bu süreç Dârü'l Elhan'ın kurulması ve ardından Musıkî Muallim mektebi ve diğer okul tipi kurumların kuruluşuna dek uzanan bir süreci kapsamaktadır ve bu süreci belgeleyen binlerce arşiv vesikası da incelenmeyi beklemektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türk müzik tarihine ilişkin birçok spesifik konu yazılı yayın literatüründe yer almasına rağmen, bu alanın baş yapıt olarak sayılabilecek kronoloji içeren eserleri yok denecek kadar az miktardadır. Bu duruma neden olan faktör bu kronolojinin oluşturulmasında kullanılan belge ve bilgilerin yeteri kadar analiz edilmemesi ve kronoloji yazımında bu materyallerin yeteri derecede kullanılmamasıdır. Sadece kronoloji yayınların yazımında değil alana özgü olay ve olguların yazımında arşiv vesikalarının yeteri derecede kullanıldığını iddia etmek te zordur. Oysaki resmi kurum ve kuruluşlara ait arşiv kayıt ve vesikaları Türk müzik kültüründeki birçok konuyu yazılı olarak belgelemeye yeter derecededir. Bu vesikalar ele alınarak yazılı yayınlarda yeteri kadar üzerinde çalışılmayan bir konu da Türk müzik kültüründe profesyonelleşme/meslekleşme ve kurumsallaşma konusudur.

Asıl itibarıyla Türk müziği tarihinin ana çatısını da oluşturan profesyonelleşme/meslekleşme ve kurumsallaşma, yüzyıllar öncesinden başlayıp günümüze kadar gelen tarihsel sürecin bir nevi anatomisidir. Yani bahsi geçen olguların geçirdiği evreleri yapılan uygulamalarla birlikte anlamak, aslında Türk müziği tarihini ve kültürünü de anlamaktır. Profesyonelleşme/meslekleşme ve kurumsallaşma kavramlarının oluşabilmesi için gerekli olan kriterler ise uygulamalar anlamında Türk müzik kültürünün ana damarlarıdır ve Osmanlı arşivlerin bu anlamda binlerce örneklendirici vesika barındırmaktadır.

Profesyonelleşme/meslekleşme süreci kurumsallaşma üzerinden analiz edilmeye çalışıldığında belli başlı kurumsal ve yarı kurumsal Osmanlı teşekkülleri ele alınmalıdır. Çünkü Mehterhane'den başlanarak sırasıyla Enderun Mektebi, Musika-i Hümayun Sanayi-i Nefise Mektebi, Özel Dernek, Cemiyetler ve Dâru'l-Elhan gibi kurumlar ve bu kurumların iç işleyişleriyle ilgili vesikalar asıl olarak profesyonelleşme/meslekleşme sürecini örneklerken aynı zamanda kurumsallaşma ve bütün bir Türk müzik tarihini de aydınlığa kavuşturmaktadır. Bu vesikaların ayrıntılarıyla ele alınması ve bir bütün olarak konuların ve kavramların aydınlatılmasında kullanılması rivayete dayalı müzik tarihi anlatımının önüne geçmesinin yanı sıra olay ve olguların detaylarıyla kavranması ve betimlenmesine ciddi derecede katkı sağlayacaktır. Vesika bakımından Osmanlı arşivlerindeki zenginlik te düşünüldüğünde çok kıymetli eserlerin bu vesikalar yardımıyla ortaya çıkarılabileceği olası görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akkutay, Ü. (1984). Enderun Mektebi, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Barber, B. (1963), Some Problems in the Sociology of the Professions, Daedalus, Vol. 92, No. 4, The Professions, pp. 669-688.

Feyzi, A. (2019), Türk Müzik Kültüründe Meslekleşme ve Profesyonelleşme Tarihi Çerçevesinde Bir Kurumsal Yapının Tahlili - "Mehterhâne-i Tabl ü Âlem". Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(3), 411-426.

Flexner, A. (2001). Is social work a profession?, Research on Social Work Practice, Vol. 11, No. 2, March, 152-165.

Freidson, E. (1986). Professional Powers-A Study of Institutionalization of Formal Knowledge, The University of Chicago Press. Chicago and London.

Greenwood, E. (1957). Attributes of a Profession. Social Work, 2(3), 45-55. Anne Herdman, E. (2012). Meslekler ve Profesyonellik. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 9, No 2, 3-7.

Hoşgörür, T. (2017). Correlation Between Occupational Professionalism of Teachers and Their Fear of Loss of Dignity. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 23(3), s. 387-424.

İlyas, Hızır (1860). Letâif-i Enderûn, Dâru't-Tıbaatül Âmire Matbaası, İstanbul.

Koray, K. (2001). Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.

Robson, J. (2006). Teacher Professionalism in Further And Higher Education: Challenges to Culture And Practice. Routledge, Abingdon.

Whitty, G. (2000). Teacher Professionalism in New Times. Journal of in-Service Education, Volume 26, Number 2, 281-295.

Wilensky H. L. (1964). The Professionalization of Everyone. The American Journal of Sociology, 70, 137-158

